

Тема 1. Поняття, суть і завдання кримінального процесу

Ключові терміни та поняття до теми:

Поняття кримінального процесу; кримінально-процесуальна діяльність; завдання кримінального провадження; стадії кримінального процесу; кримінально-процесуальні функції; кримінально-процесуальні правовідносини; кримінально-процесуальна форма; кримінально-процесуальні гарантії; кримінально-процесуальні акти.

Семінарське заняття

1. Поняття, сутність та значення кримінального процесу.
2. Завдання кримінального провадження.
3. Система стадій кримінального процесу.
4. Кримінально-процесуальна форма.
5. Кримінально-процесуальні акти.

Розв'язати задачі:

Під час самостійної підготовки студенти письмово вирішують задачі. На занятті відбувається обговорення їх рішень та реферативних повідомлень.

1. Начальник ОВС (органу внутрішніх справ) викликав експерта-криміналіста і попросив доповісти про перебіг доручених йому експертиз у кримінальному провадженні. Начальник ОВС звернув його увагу на необхідність прискорити дослідження, оскільки всі посадові особи, які мають відношення до здійснення кримінального провадження, виконують завдання забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування.

Оцініть дії начальника ОВС.

Чи є експерт-криміналіст суб'єктом виконання завдань, про які вів мову начальник ОВС?

2. Прокурор, ознайомившись з матеріалами досудового розслідування, взявши до уваги очевидність вчиненого злочину, дав вказівку слідчому закінчити досудове слідство протягом 2 тижнів з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину. Слідчий оскаржив вказівку вищестоящому прокуророві, зазначивши, що відповідно до ч. 1 ст. 219 КПК України він має право провадити досудове слідство у продовж двох місяців.

Оцініть ситуацію з точки зору завдання забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування.

3. У залі судового засідання було розпочато розгляд кримінального провадження по обвинуваченню Остапчука, Мітіна і Назарука за ч. 2 ст. 296 КК України (хуліганство) і ч. 1 ст. 121 КК України (умисне тяжке тілесне ушкодження), так як вони грубо порушували громадський порядок і завдали потерпілому тяжке тілесне ушкодження. Захисник Остапчука (адвокат

юридичної консультації), виходячи з того, що тілесне ушкодження міг спричинити лише один з обвинувачених, усю захисну промову присвятив обґрунтуванню вини Мітіна.

За результатами судового розгляду кримінального провадження Остапчук і Мітін були визнані винними у вчиненні злочину, а Назарук – виправданий. Потерпілий звернувся в юридичну консультацію, де адвокат за його дорученням склав апеляційну скаргу на вирок суду, в якій обґрунтовував, що вина обвинуваченого Назарука доказана наявними матеріалами в кримінальному провадженні.

Оцініть дії адвокатів з точки зору сутності кримінально-процесуальних функцій.

4. До чергової частини органу внутрішніх справ звернувся Сомов із заявою про вчинений щодо нього злочин. Приймавши заяву, черговий ОВС пояснив Сомову, що дії по перевірці та вирішенню його заяви будуть виконуватися лише після внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, оскільки саме тоді виникають кримінально-процесуальні правовідносини, що надають співробітникам міліції відповідні повноваження.

Чи є правильним пояснення чергового ОВС?

Коли виникають та припиняються кримінально-процесуальні правовідносини?

Питання для самоконтролю:

1. В яких значеннях вживається термін “кримінальний процес”?
2. Як співвідносяться категорії “кримінальний процес”, “кримінальне провадження”, “правосуддя у кримінальному провадженні”?
3. Які є історичні типи (форми) кримінального процесу?
4. Які завдання кримінального процесу?
5. Дайте визначення стадії кримінального процесу.
6. Які стадії існують в кримінальному процесі України?
7. Назвіть види кримінально-процесуальних функцій.
8. З якого моменту розпочинаються кримінально-процесуальні відносини і коли вони завершуються?
9. Які правовідносини вважаються кримінально-процесуальними?
10. З яких елементів складається структура кримінально-процесуальних відносин?
11. Назвіть види кримінально-процесуальних гарантій і які правові явища можна до них віднести.
12. Що таке кримінально-процесуальна діяльність?
13. Які акти є кримінально-процесуальними?
14. Вкажіть структуру постанови як кримінально-процесуального акту.
15. З яких частин складається протокол слідчої дії?

Теми рефератів, доповідей:

1. Історичні типи (форми) кримінального судочинства.

2. Кримінальний процес як юридична наука.
3. Історія становлення та розвитку вітчизняного кримінального процесу.
4. Моральні засади кримінального судочинства.
5. Сучасні напрями удосконалення кримінально-процесуальної форми.

Завдання для самостійної роботи:

1. Складіть схему системи стадій кримінального процесу України за такою формою: назва стадії, безпосередні завдання, суб'єкти провадження, які діють в даній стадії, особливості провадження в стадії, підсумкові рішення.

2. Проаналізуйте та проілюструйте взаємозв'язок кримінального процесу із запропонованими галузями права й суміжними науками: конституційне право, кримінальне право, законодавство про оперативно-розшукову діяльність, криміналістика.